

DE GENTSE OORLOG (1379-1385) OORZAKEN EN KARAKTER

DOOR

R. DEMUYNCK

De regeringsjaren van Lodewijk van Male worden als het ware gesceandeed door heftig oplaaierende troebelen in de grote steden van het graafschap, troebelen, die een hoogtepunt bereiken in 1379, wanneer ze uitgroeien tot een gans Vlaanderen omvattende revolutie.

De oorzaken en karakter van die opstandige beweging, en meer in het bijzonder van de zg. «Gentse Oorlog» (1379-1385), onderzoeken is het opzet van onderhavige studie.

Julius Vuylsteke heeft destijds ontleed in welke omstandigheden Lodewijk van Male er in gelukte, eind 1348-begin 1349, zich meester te maken van de opstandige steden Brugge, Ieper en Gent en de repressie beschreven die op die machtsovername volgde¹.

We bezitten een aantal teksten, waaruit duidelijk de atmosfeer blijkt, waarin die machtsovername haar beslag kreeg: met Lodewijk van Male weergekeerd of van diens terugkeer gebruik makend, trachten al diegenen, die tijdens de voorgaande jaren in hun belangen of gevoelens geleden hadden in de stad en op het platteland, weerwraak te nemen.

Terwijl hun leiders terechtgesteld werden of uit het graafschap verbannen, werden de wevers en hun partijgangers systematisch aan de rest van de bevolking ondergeschikt gemaakt, werden zij onder controle van van overheidswege aangestelde «beleeders» geplaatst, werden zij veroordeeld tot het betalen van drukkende belastingen en werd hun alle medezeggenschap in de stedelijke politiek ontzegd. Te Gent dreef de reactie het zelfs zover de wevers te verbieden zich in groepjes van meer dan drieën op straat te vertonen en werd de 13^e Januari, dag waarop zij door de troepen van Lodewijk van Male op de Vrijdagmarkt verslagen waren geworden, voortaan elk jaar door bazuin-geschal feestelijk herdacht².

Op het platteland en in de kleine steden kon de machtswellust van de adel zich quasi straffeloos botvieren: enkel de misdaden van de heren van Halewijn en van Spiere zijn ons enigszins in détail bekend³

(1) J. VUYLSTEKE: *De Goede Disendach* (Handelingen van den Geschied- en Oudheidkundigen kring van Gent, I, 1894-95).

(2) J. VUYLSTEKE: *op. cit.*

(3) Brugge, stadsarchief, Groenen bouck C, fol. r^o: «Teerst zo es de Here van Halewin bedraghen met vullen bedraghe dat hi benam wet te doene van der doot van ... den Hoede die binnen verden brocht was van live ter doot. Ende hi daer

doch hoevelen volgden, zij het dan misschien in mindere mate hun weerzinwekkend voorbeeld? Meerdere teksten spreken immers van den «ghebreken van wetten», die de mindere man weerloos maakte tegenover «grooten personaigen»⁴.

Spijts het instellen van een aantal enkwesten⁵, bijzondere onderzoekscommissies, verraden in verscheidene steden gesignaleerde troebelen de latente spanning, die ieder ogenblik dreigde uit te groeien tot een nieuwe, gans het graafschap beroerende crisis. Nadat reeds Brugge in 1351⁶ en Gent in 1353⁷ in beroering waren gekomen, braken in 1359 in de drie grote steden nieuwe troebelen uit, die tot 1361 bleven aanslepen⁸.

Dat deze, en de in de volgende jaren heroplaiende troebelen — te Brugge in 1367 en 1369⁹, te Ieper in 1367, 1370, 1371 en 1377¹⁰ — een overwegend sociaal karakter hadden, lijkt ons niet te betwijfelen: het gold hier essentieel pogingen van de «kleine luyden», van de arbeiders der lakenindustrie in de eerste plaats, om een eind te stellen aan de ellendige omstandigheden, waarin zij gedoemd waren hun leven te slijten.

toe dwant bij forchen de maghe ende de vrienden dat hie tfait te hemwaert hebben moeste. Ende hi voort bedraghen es met vullen bedraghe van der doot van Stevens die jammerlike vermoord was bij nachte binnen verden ende binnen zinen huus umme twelcke fait eenighe persooone ghejusticht waren tOudenaerde ende andere ghebannen tewelijcheden uten lande van Vlaendren. Item es hie uterlike bedraghen van der huussoukinghe die tOudenaerde ghedaen was up die van den Hoede ende de Breins binnen verden. Ter welcker huussoukinghe een pape brocht was van live ter doot». — De Heer van Spiere had o.m. de bode van Kortrijk verplicht een brief op te eten, cfr. Th. DE LIMBURG-STIRUM: *Cartulaire de Louis de Male* (Brugge 1898-1901), II, p. 295.

(4) Brugge, stadsarchief, Groenen bouck C, fol. 76 v°: «midts de ghebreken van wetten die int landt waren ende zonderlinge van grooten personaigen»; cfr. Th. DE LIMBURG-STIRUM, *op.cit.* I, p. 385, nr 433: «van den groten horriblen faiten ... daerof ghene correxie ghedaen was bi wette noch anders, om ghedreech van partien, om ducht, om vreeze ende om diverse andere zaken».

(5) Sporen van dergelijke enkwesten in Th. DE LIMBURG-STIRUM, *op. cit.*, I, p. 78, p. 82, p. 121, p. 385.

(6) Brugge, stadsarchief, Groenen bouck C, fol. 110: «Copie van diverssche rollen inhoudende de naemen ende toenamen vanden ghone die umme tfait vander muete metter clocke te Brugge ghebannen waren int jaer 1351, 1359, 1361, 1367, 1369 ende subsequente jaren».

(7) cf. V. FRIS: *Les origines de la réforme constitutionnelle de Gand de 1360 à 1369*. Annales de la Fédération archéologique de Belgique, XXe congrès, 1907).

(8) Betreffende de gebeurtenissen te Gent, cf. V. FRIS: *op. cit.*; voor Brugge, L. GILLIOTS-VAN SEVEREN: *Inventaire des archives de la ville de Bruges (1288-1497)*, Brugge 1871-1878, II, p. 98 en vlg.; voor Ieper G. ESPINAS-H. PIRENNE: *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre*, Brussel, 1906-1924, C.R.H. in-4°, III, pp. 781-786.

(9) Zie noot 6.

(10) In 1367, cf. P. DE PELSMAEKER: *Registres aux sentences des échevins d'Ypres*. (Rec. anc. cout. Belg. — Cout. Pays et Comté de Flandre, Quartier d'Ypres), Brussel 1914, pp. 300-301, nrs 772 en 777; in 1371 cf. G. ESPINAS-H. PIRENNE: *Recueil*, III, p. 790; in 1377, cf. O. VAN DIXMUDE: *Merkwaardige gebeurtenissen vooral in Vlaenderen en Brabant (1377-1443)*, uitg. door J.J. LAMBIN, Ieper 1835, p. 1.

Beslissend in dit opzicht waren de jaren 1359-1361 wanneer de Ieperse, Brugse en Gentse wevers het gezag van de graaf aan het wankelen brachten: te Ieper eisten de wevers en volders¹¹ — uitdrukkelijk wordt vermeld dat zij alleen in opstand kwamen — het terug invoeren van de statuten en verordeningen, die bestonden ten tijde van Jacob van Artevelde; zij vermoordden enkele schepenen, verjoegen de baljuw en bevrijdden een aantal van hun in de gevangenis opgesloten gezellen¹²; nadat zij twee jaar lang de stad geterroriseerd hadden, moesten zij in 1361 voor de coalitie van de overige ambachten zwichten. Noch in 1367, noch in 1370, 1371 of 1377 kenden zij meer succes: zij waren niet bij machte de door de grafelijke troepen gesteunde heersende bevolkingsgroepen, die met « scaerpe wet ende groote justicie »¹³ regeerden, te verslaan.

Over de gebeurtenissen te Brugge in de jaren 1359-1361 zijn we minder goed ingelicht¹⁴. Duidelijk is alleszins dat, na aanvankelijk de wevers en volders toegevingen gedaan te hebben¹⁵, in 1361 te Brugge, als te Ieper, een waar terreurregime geïnstalleerd werd¹⁶.

Het is Lodewijk van Male waarschijnlijk slechts mogelijk geweest deze gewelddadige pacificatie te Ieper en te Brugge door te voeren, dank zij de schikking die hij met de Gentse opstandelingen had weten te treffen. Daar waren de sedert 1349, ten voordele van de volders uit het stadsbestuur geweerde wevers er op 1 Februari 1360 in gelukt de volders in een gewapend treffen te verslaan en op de stedelijke schepenbanken te vervangen¹⁷. Het is ons bij gebrek aan gegevens niet mogelijk de redenen er toe te achterhalen, vast staat evenwel dat Lodewijk van Male zich bij die stand van zaken heeft neergelegd en dat de Gentse wevers de zaak van hun Ieperse en Brugse makkers verraden hebben¹⁸, ze aan hun lot overgelaten, ja zelfs er toe bijgedragen hebben de rust te Ieper en te Brugge te herstellen¹⁹.

(11) Brugge, sted. bibl. hs. nr 437, fol. 210 r°: « Want de wevers ende de volders hadden twee jaer lanc heeren gheweist... Ende niemant en trac hem dits strijts an dan de wevers ende de volders ».

(12) G. ESPINAS-H. PIRENNE, *Recueil*, III, pp. 781-786.

(13) O. VAN DIXMUDE: *Merkwaardige gebeurtenissen*, p. 1.

(14) cf. L. GILLIODTS-VAN SEVERN: *op. cit.*, II p. 98 en volgende.

(15) Brugge, stadsarchief, stadsrekening 1359-1360, fol. 107 v°: « ghegheven den wevers ende den vulres bi den beveelne van der wet ende den overeendraghene van all neringhen in minderinghe van dat men hemlieden tachter es van haren maentgelde binnen 11 jaren ».

(16) L. GILLIODTS-VAN SEVERN: *op. cit.*, II, p. 117 [3 September 1361]: « waert zo dat jemene enich gheroup, roeringhen, jof vergaderinghe maecte jof enighe andre faite dade, daerof wapeninghen, destourbanchen jof ghelooop cam... hi sal verbueren sijn hooft, ... ende dat zal men hem stappans afslaan ».

(17) V. FRIS: *op. cit.*, p. 29.

(18) cf. Brugge, sted. bibl. hs. nr 437, fol. 210 r°: « zij [de Ieperse wevers en volders] ontboden die van Ghend, maer zij dade hem ghene bijsandichede, maer Maes Steenwale, deken van der weverije van Ypren, hij versaemde alle zijne medeghesellen zeggende... die van Ghend hebben ons scoone belofte ghedaen, maer zij comen ons niet te baten ».

(19) De Gentse stadsrekening van 1361 (Gent, stadsarchief) bevat verschillende posten, waaruit het verzoenend optreden te Ieper van de Gentse magistraat blijkt, cf. fol. 63 r°: scepene Gillis van Doïnse, uter weverien der Willem van Huuse,

Heeft Lodewijk van Male in de daaropvolgende jaren al gedaan wat mogelijk was om de goede verstandhouding met de Gentse gemeenschap te bewaren²⁰, te Gent zelf schijnen de verschillende bevolkingsgroepen — met uitzondering van de volders, die enkele malen te vergeefs gepoogd hebben opnieuw een plaats als volwaardige burgers in te stad te veroveren²¹ — vrij harmonisch naast elkaar geleefd te hebben.

Te Brugge en te Ieper daarentegen bleven de arbeiders der lakenindustrie — zij in de eerste plaats — als paria's in hun eigen stad leven: hun pogingen tot lotsverbetering werden in de zestiger en zeventiger jaren in de kiem gesmoord, dank zij het terreurregime dat Lodewijk van Male, gesteund door de meer gegoede klassen, op de stad deed wegen.

Bleef de orde in deze steden over het algemeen bewaard, het kon voorzien worden dat een conflict tussen de graaf en Gent, waarbij de Gentenaars zouden pogen in gans Vlaanderen bondgenoten voor hun zaak te winnen, te Brugge en te Ieper, bij een deel der bevolking geredelijk weerklank zou vinden, wat ook de specifiek Gentse verzuchtingen mochten zijn, m.a.w. het gevaar bestond dat een conflict tussen de graaf en Gent zou uitgroeien tot een algemene oorlog.

5 September 1379²² heeft zich een incident voorgedaan, waaruit dit conflict tussen Lodewijk van Male en Gent zou groeien, wanneer een Gents poorter, in strijd met de stedelijke privilegiën aangehouden werd²³ en in het daaropvolgend relletje de baljuw Roger van Outerive gedood werd²⁴.

Om de reactie van de Gentse bevolking op deze aanhouding te verklaren, dient men zich de atmosfeer, het «geestelijk klimaat» te herinneren, waarin Gent op dit ogenblik leefde. Verschillende omstandigheden hadden de Gentse bevolking in beroering gebracht, de wederrechtelijke aanhouding van één hunner medeburgers is de druppel geweest, die de beker heeft doen overlopen.

Er zijn in de eerste plaats tal van omstandigheden, waarvan de tijdgenoten zelf zich misschien minder rekenschap hebben gegeven,

uten clenen neeringen Lieven Baliet, ende met hemlieden meester Jan Daens voeren Sondaghes voer Onser Vrouwen dagh Lichtmesse tYpre waert omme de goede liede dar in payse ende in rusten te stelne ».

(20) cf. V. FRIS: *op. cit.*, p. 29; F. DE POTTER: *Second Cartulaire de Gand (1245-1807)*, Gent 1886, pp. 88-89, pp. 95-96; DE POTTER: *Petit Cartulaire de Gand (1178-1753)*, Gent 1885, p. 48; DE POTTER: *Gent van den oudsten tijd tot heden*, Gent 1882-1901, IV, p. 432, 434.

(21) V. FRIS: *op. cit.*, p. 29

(22) Deze datering blijkt uit een brief van de Hanzeaat Johann Kordelitz in *Recesse und andere Akten des Hansetage* (KOPPMANN-VAN DER ROPP-SCHAEFFER), Leipzig, 1870-1897, II, p. 226.

(23) A.E. GHELDOLF-A. DU BOIS - L. DE HONDT: *Coutume de la ville de Gand*, Brussel 1868 (C.R.H. in -4°) I, p. 495: de magistraat diende onmiddellijk van de aanhouding van een der poorters ingelicht te worden; zij oordeelde over de gegrondheid van deze aanhouding. Dit is blijkbaar hier niet het geval geweest, cf. *Cronike van Vlaenderen* (uitgeg. door NAP. DE PAUW in *Jehan Froissari's cronijke van Vlaenderen*, Gent 1898-1909) p. 4.

(24) NAP. DE PAUW: *ibidem*.

maar waarvan mag worden aangenomen dat zij in grote mate deze atmosfeer hebben bepaald: we bedoelen de gevolgen van de herhaalde muntwijzingen systematisch door Lodewijk van Male doorgevoerd²⁵.

Heeft die muntpolitiek het verval van de Vlaamse lakennijverheid wellicht in een zekere mate geremd, onvermijdelijk bracht zij een geleidelijke prijsstijging met zich, waartegenover aanzienlijke bevolkingsgroepen der Vlaamse steden quasi weerloos stonden: de arbeiders werkzaam in de lakennijverheid, zij precies voor wie het verval der lakennijverheid minder werkgelegenheid, wellicht werkloosheid betekende²⁶. De hun door de respectieve stadsmagistraten toegestane loonsverhogingen hielden immers op verre na geen gelijke tred met de stijging der prijzen; van verschillende zijden vernemen we dan ook klachten over de stijgende levensduurte en verzoeken tot herziening en aanpassing der lonen²⁷.

In verband met de geleidelijke verarming van een aanzienlijk gedeelte der stedelijke bevolking — men schat dat voor Gent de arbeiders werkzaam in de lakennijverheid ongeveer de helft van de totale bevolking uitmaakten²⁸ — moeten de heroplaaiende twisten tussen volders en wevers gezien worden, twisten, die ongetwijfeld in de Leiestad een gespannen atmosfeer hebben geschapen.

Zoals hoger gezegd waren de volders sinds 1360 uit het stadsbestuur geweerd, en aan de wevers ondergeschikt. Tegen hun herhaalde pogingen om hun lot te verbeteren had Lodewijk van Male zich verzet door systematisch partij te kiezen voor de wevers²⁹. Wat zijn houding is geweest in de betwistingen, die in Juli 1379 tussen beide ambachten oprijzen is niet uit te maken³⁰. Enkele gegevens wijzen er alleszins op dat een aantal volders in de «Gentse Oorlog» de zijde van Lodewijk van Male gekozen hebben. Zo worden in 1380 Gentse volders te Dendermonde vermeld, waar zij de stad tegen aanstormende stadsgenoten helpen verdedigen³¹. Ook na de slag bij Westrozebeke worden een aantal Gentse volders te Brugge gesignaleerd, waar zij, bij de stadspoort opgesteld, de opdracht krijgen eventueel de stad verla-

(25) H. VAN WERVEKE: *De economische en sociale gevolgen van de muntpolitiek der graven van Vlaanderen (1337-1433)* in: *Annales de la Soc. d'émulation de Bruges*, LXXIV, 1931; H. VAN WERVEKE: *Currency manipulation in the middle ages: the case of Louis de Male, count of Flanders* in: *Transactions of the royal historical society* 4 th. series, vol. XXXI, 1946.

(26) Wat het verval der Vlaamse lakennijverheid betreft, cf. G. ESPINAS-H. PIRENNE: *Recueil*, II, p. 624-625, en H. VAN WERVEKE: *De omvang van de Ieperse lakenproductie in de veertiende eeuw* (Med. Kon. Vl. Ac. Wet. Lett. Schone Kunst. België, Klass. Lett., jg. IX, nr 2, 1947).

(27) cf. G. ESPINAS-H. PIRENNE: *Recueil*, II, p. 2, nr 213; p. 407 nr 459; p. 533, nr 491; p. 539, nr 495; p. 540, nr 496; p. 709, nr 593; *Recueil*, III, p. 378, nr 726; p. 384, nr 729.

(28) H. VAN WERVEKE: *Het bevolkingscijfer van de stad Gent in de XIVe eeuw* (Miscellanea Historica in honorem Leonis van der Essen, Brussel-Parijs, 1947, pp. 345-354).

(29) V. FRIS: *op. cit.*, p. 29.

(30) G. ESPINAS-H. PIRENNE: *Recueil*, II, p. 557, nr 510.

(31) Brussel, ARA, Rekenkamer, nr 37975, fol. 42 en 43.

tende Gentenaars — die zij alleen als dusdanig konden herkennen — te doen aanhouden³².

Is tot 1373 de verhouding tussen Lodewijk van Male en de Gentse wevers beslist hartelijk te noemen³³ en wijst nadien niets op een breuk, men mag, bij deze poging om het geestelijk klimaat te reconstrueren, waarin de Gentenaars in het najaar van 1379 geleefd hebben, toch niet uit het oog verliezen dat de troebelen van de voorgaande jaren wellicht diepe sporen in de mentaliteit van tal van Gentse poorters hebben nagelaten. Men bedenke bijvoorbeeld dat de laatste terugbetalingen van de in 1349 aan de wevers opgelegde belasting, terugbetalingen waartoe in 1359 besloten werd, slechts in 1375 een einde namen³⁴. Bij het innen van de in periodieke schijven terugbetaalde sommen, zijn de gedachten ongetwijfeld telkens teruggegaan naar de vader of de verwante, die zijn verzet tegen de graaf met de ellende van de verbanning had moeten betalen, die als minderwaardige in de stad een armzalig bestaan had moeten slijten of zich de smaad had moeten laten welgevalen « het weversgeld », de 12 miten, te betalen.

Wat tenslotte een heftige beroering te Gent heeft veroorzaakt is het graven van het kanaal van Brugge naar de Leie geweest. Terecht konden de Gentse schippers, wier streven op het monopoliseren van de scheepvaart tussen Béthune, Dowai, Rijsel en Antwerpen, Brugge en Damme gericht was, zich in hun belangen bedreigd achten³⁵. De opwinding die tengevolge van het graven van dit kanaal in hun rangen heerste en die naarmate de Brugse aardewerkers Gents gebied naderden, slechts kon groeien, is wellicht aangewakkerd door een hunner gewezen leiders, Jan Yoens³⁶. Froissart overdrijft wanneer hij de ganse verantwoordelijkheid voor het uitbreken van de « Gentse Oorlog » op de schouders van Jan Yoens wil schuiven; dat deze evenwel in de eerste phase van de opstand een leidende rol heeft gespeeld is overduidelijk.

Uit de Brugse stadsrekeningen blijkt dat van 19 Maart tot in de week eindigend op 23 Juli 1379 vergoedingen aan delvers « ter nieuwer

(32) Brugge, stadsarchief, stadsrek. 1383-1384, fol. 134 r°: « ghegheven 8 vulres van Ghend... van haerlieden hawette dat zi daden ten poorte... »

(33) V. FRIS: *op. cit.*, p. 29.

(34) J. VUYLSTEKE: *De goede Disendach*, p. 44.

(35) F. CORRIJN: *Het schippersambacht te Gent, 1302-1492* (Hand. Maat. Geschied. Oudh. Gent, Nieuwe reeks, V, 1944, p. 197).

(36) cf. NOWÉ: *Biographie Nationale*, deel 27, kol. 448-452: zijn politieke loopbaan, als deken der kleinere neringen, begint in 1347-1348, op de vooravond van de verzoening van Gent met Lodewijk van Male. In 1350 schenkt de graaf hem de geconfiskeerde bezittingen van een gewezen schepen, Pieter van der Hasselt, en in 1352 wordt hem een jaarlijks pensioen van 20 lb. gr. toegestaan, waarschijnlijk een beloning voor het uit de weg ruimen van een zekere Pieter Donker, een persoonlijke vijand van de graaf.

De kuiperijen van de concurrenten van Yoens, de familie Mahiu, zouden hem de steun van Lodewijk van Male doen verliezen hebben en zouden Yoens een onverzoenlijke haat tegen de graaf, de bewerker van de opgang der Mahiu's hebben doen hervatten.

Leye» uitbetaald zijn geworden³⁷. In de tweede helft van Mei³⁸ blijkt het werk tot in de omgeving van Sint-Joris-ten-Distele gevorderd te zijn. Op dat ogenblik, om te verhinderen dat het op Gents gebied zou voortgezet worden, rukt een bende Witte Kaproenen, onder leiding van Arnould de Clerc en Symoen Colfaert, uit om verder graven te beletten³⁹. Ten gevolge van hun optreden werd het graafwerk gestaakt en werden besprekingen geopend⁴⁰. Als enige tegenprestatie voor het afzien van het graven van de «Nieuwe Leie» zou Lodewijk van Male het ontbinden van de benden Witte Kaproenen geëist hebben⁴¹, waarschijnlijk omdat hij in de oprichting ervan een eerste partijvorming van mistevredenen zag. De Witte Kaproenen, gewapende benden, die in bijzondere omstandigheden door de stadsmagistraat gelicht werden, gewoonlijk om de orde te helpen handhaven, werden immers uit de minst goeode lagen der bevolking gerecrueteerd, uit mensen die in troebele tijden niets te verliezen hadden en derhalve niet terugdeinsden voor extreme oplossingen. Het in standhouden van benden Witte Kaproenen zou Lodewijk van Male er toe gebracht hebben met geweld tegen hen op te treden, hij zou opdracht gegeven hebben hun leiders te arresteren⁴², wat aanleiding gegeven heeft tot een relletje, waarbij de baljuw Roger van Outerive de dood vond⁴³.

Moge uit het voorgaande blijken dat deze wederrechtelijke aanhouding van een Gents burger zich voordeed op een ogenblik dat de atmosfeer te Gent bijzonder gespannen was, het spreekt vanzelf dat Gent geen zes jaar oorlog gevoerd heeft omwille van die ene aanhouding; de Gentse gemeenschap, wanneer zij, begin September 1379, openlijk in verzet kwam tegen Lodewijk van Male, verzette zich tegen wat aangevoeld werd de algemene grafelijke politiek te zijn, politiek, waarvan deze aanhouding slechts een uiting was.

Enkele recente studies⁴⁴ hebben scherper het autoritaire karakter van deze politiek belicht, die er, juridisch, op gericht was zoveel mogelijk zaken aan de stedelijke en heerlijke rechtbanken te onttrekken

(37) L. GILLIOTS-VAN SEVEREN: *Inventaire*, II, p. 368.

(38) Brugge, stadsarchief, stadsrekening 1379-1380, fol. 68 v° en 69 v°: boden worden naar Sint-Joris «ten gedelve» gezonden op 16 en 28 Mei.

(39) NAP. DE PAUW: *Cronike van Vlaenderen*, p. 4-5.

(40) Brugge, stadsarchief, stadsrekeningen 1379-1380, fol. 69-70.

(41) FROISSART: *Chroniques* (uitg. Kervijn de Lettenhove, Brussel 1867-1877) IX p. 177.

(42) FROISSART: *op. cit.* IX, p. 179; cf. NAP. DE PAUW: *Cronike van Vlaenderen*, p. 4. «hij [de baljuw] beval eenen van den sheeren cnapen, Pietre de Koene, zo waer dat men de wittecaproenen vonde binnen Ghendt, dat men se leeden zoude in sGravensteen. Dese voorseide Pietre hy vync eenen van den wittecaproenen, die zeere lude riep, dat vele lieden ute heren huuse quamen omme den wittecaproen te helpene, maer Pietre voorseid leedene in de vanghenesse».

(43) NAP. DE PAUW: *Cronike van Vlaenderen*, p. 4.

(44) F.L. GANSHOF: *Les transformations de l'organisation judiciaire dans le Comté de Flandre jusqu'à l'avènement de la maison de Bourgogne* (R.B.P.H., XVIII, 1, Janv.-Mars 1939); R. MONIER: *Les institutions centrales du comté de Flandre de la fin du IXe siècle à 1384*, Paris 1943; J. BUNTINX: *De audientie van de graven van Vlaenderen, studie over het centraal grafelijk gerecht* (c. 1330- c. 1409), Brussel 1949.

en voor het grafelijk gerecht te brengen, en tegelijkertijd er naar streefde deze rechtbanken aan de audiëntie ondergeschikt te maken⁴⁵. Op politiek terrein trachtte Lodewijk van Male van alle gunstige omstandigheden gebruik te maken om de stedelijke autonomie nauw aan banden te leggen. In ieder geval gold het hier een poging van de graaf om zijn bevoegdheid uit te breiden; zodoende moest hij evenwel fataal in botsing komen met de aanspraken van de drie grote steden, met die van Gent in de eerste plaats⁴⁶.

Het lijdt geen twijfel dat bij dit proces, zoniet de letterlijke inhoud der privilegiën, dan toch meermaals de geest er van miskend werd. Dit miskennen der privilegiën was natuurlijk geen doel op zichzelf, slechts een middel om de grote steden nauwer aan het grafelijk gezag te binden, wat in de onmiddellijke omgeving van Lodewijk van Male als een onontkoombare noodzakelijkheid werd gevoeld⁴⁷. Noodzakelijk omdat de stedelijke privilegiën werkelijk het handhaven van orde en rust in het graafschap in vele gevallen quasi onmogelijk maakten, daar iedere schepenbank zich alleen bevoegd verklaarde vonnis te vellen in gevallen, waarin haar poorters betrokken waren, wat aanleiding gaf tot eindeloze betwistingen tussen de verschillende rechtsinstanties⁴⁸.

Lodewijk van Male wist van deze rivaliteit handig gebruik te maken om haast ongemerkt de tussenkomst van zijn raadslieden op te dringen. Trouwens de onderscheiden schepenbanken deden vaak spontaan beroep op de Audiëntie. Zij zagen weliswaar in deze interventie van 's graven raadslieden een « pis aller », maar zij aarzelden niet zich tot hen te wenden, wanneer zij de mogelijkheid zagen hun tegenstanders langs die weg schade te berokkenen in hun voorrechten⁴⁹.

Herhaaldelijk werden de heren van de audiëntie aldus verzocht uitspraak te doen in gedingen lopend over de interpretatie van de stedelijke privilegiën. Vooral in de jaren onmiddellijk vóór de opstand is het aantal vonnissen door hen in geschillen van die aard geveld, geweldig gestegen⁵⁰. Hier zien we dan ook de verdenking ontstaan, die

(45) J. BUNTINX: *De audientie*, p. 126.

(46) Het is trouwens een zelfde politiek te hunnen opzichte — inkorten van wat de Hanzeaten te recht of ten onrechte voor hun privilegiën hielden, en uitbreiding van de eigen grafelijke bevoegdheid — die Lodewijk van Male in conflict met de kooplieden der Duitse Hanze bracht. cf. J.H.A. BEUKEN: *De Hanze en Vlaanderen*, Maastricht-Vroenhoven (z.j.) pp. 74-75.

(47) *Chronique rimée des troubles de Flandre en 1379-1380*, uitg. door H. PIRENNE, (Soc. d'hist. et d'arch. de Gand, public. extraord., nr 1. Gand 1902).

(48) *Chronique rimée*, verzen 165-183: « les villes vienent souvent/Au prince pour avoir jugement/De tels faitz; mais tout en cler/ Sentence n'en pooit-on donner,/Quar qui sentence pour lui auroit/A l'autre frainderoit son droit/Du teneur de sa franchise,/Tant furent contraire mise./Cascune voloit porter quite/ Les malfaiteurs de leur delicte/Sur les franchises de la ville./Telz faitz advienent plus que mille./Et par espécial en Gand/Estendent le main si avant./En vèrent à leur jugement/Et le déportent ensement/Que jamais n'en fist justice ». cf. *Isstore et croniques*, II, p. 221; FROISSART, IX, p. 213: « J'ai (sc. Lod. v. Male) par trop de fois pour eulx rendre leurs bourgeois, quant il le me requeroient ».

(49) J. BUNTINX: *op. cit.*, p. 217.

(50) J. BUNTINX: *op. cit.*, p. 215.

op Lodewijk van Male en zijn raadslieden rustte, als zouden zij de stedelijke privilegiën miskennen. Vanzelfsprekend immers achtte elke in het ongelijk gestelde partij zich telkens in haar voorrechten te kort gedaan ⁵¹.

Trouwens niet altijd ten onrechte. Zoals Buntinx opmerkt ⁵², hebben de baljuws meer dan eens gemeend de audiëntie op de hoogte te moeten brengen van onregelmatigheden, die in de grond niet bestonden, en wellicht hebben velen van hen, ook ten opzichte van ingezetenen van het graafschap, gehandeld als tegenover de Hanzeaten, die klagen, dat herhaaldelijk kooplieden, onder beschuldiging van verboden wapendracht, aangehouden en wederrechtelijk opgesloten werden ⁵³.

We geloven derhalve dat de Gentenaars oprecht zijn wanneer ze beweren zich tegen de grafelijke politiek schrap te zetten om het voorrecht statuut van hun stad te bewaren. Zij hebben in de aanhouding van een hunner burgers, op een bijzonder kritisch ogenblik, a.h.w. de concrete uiting gezien van de grafelijke politiek. Zij is het incident geweest, die de latente mistevredenheid in het openlijk verzet heeft omgezet.

Dat de opstand in de eerste instantie gericht was tegen de centraliserende politiek van Lodewijk van Male mag, dunkt ons, tenslotte afgeleid worden uit het feit dat, wanneer de opstandelingen gevraagd wordt ⁵⁴, nauwelijks twee maanden na de inzet van de troebelen, hun grieven te formuleren, zij uitsluitend eisen van politieke aard stellen; in essentie eisen zij eerbiediging van de privilegiën zoals ze bestonden bij de machtsovername van Lodewijk van Male, en bestraffing van elke overtreding ervan. Gezien de korte tijdsperiode — September-September — mag redelijkerwijze aanvaard worden dat, wat de opstandelingen dan eisen, het wegnemen is van die misstanden, die, in hun ogen, het verzet rechtvaardigen. Al die misstanden blijken van politieke aard te zijn, nergens worden specifiek sociale eisen gesteld ⁵⁵.

De gebeurtenissen volgend op de illegale aanhouding van de Witte Kaproen en de moord op baljuw Roger van Outerive hebben een vrij confuus verloop gehad.

Vast staat evenwel dat de regelmatig de 15e Augustus 1379 in functie getreden schepenen afgesteld zijn en vervangen door de hoofdmannen Jan Yoens, Jan de Winter, Jan de Drussate, Clays van Lippen-

(51) *Chronique rimée*, verzen 169-172.

(52) J. BUNTINX: *op. cit.*, p. 221 noot 3.

(53) *Recesse und andere Akten der Hansetage*, III, p. 321: « dat vele balions ende hare knapen deme copmanne groet overlast doen in diversen saken, alse dat sey die vorscrevene coplude onder weghe ende in steden vanghe, umme dat sie wapene draghen, ende driven sie op grote kost, eer sye dat achtervolghen ende umme dat hier ghene correxie of gheschiet, so vermeren siic dey sake van daghe tot daghe »; cf. *Chronique rimée*; verzen 184-187.

(54) *Chronique rimée*: verzen 572-482.

(55) *Chronique rimée*: verzen 586-610: de voornaamste van de vermelde bepalingen worden in het vredesverdrag van 1 December 1379 overgenomen (cf. J. VUYLSTEKE: *Rekeningen der stad Gent. Tijdvak van Filips van Artevelde*, Gent 1890, pp. 441-445).

hove en Gillis vander Houven ⁵⁶; dat het grafelijk kasteel te Wondelgem in de vlammen is opgegaan ⁵⁷, dat Lodewijk van Male daarin de hand der Gentenaars heeft gezien en er op gereageerd heeft met Dendermonde, Aalst, Gavere en Oudenaarde te versterken ⁵⁸; dat ten slotte de Gentenaars de 11^e September, een tocht door heel Vlaanderen ondernomen hebben met de bedoeling bondgenoten voor hun zaak te winnen ⁵⁹.

Het was te voorzien — gelet op de verhoudingen der verschillende bevolkingsgroepen der grote steden tegenover elkaar — dat alleszins een deel van de bevolking dier steden gemene zaak zou maken met de Gentse opstandelingen; het kon eveneens voorzien worden dat zij in dat geval niet zozeer de Gentse zaak, maar veeleer de verwezenlijking van haar eigen verzuchtingen zou nastreven: de tegenstellingen tussen de verschillende bevolkingsgroepen der grote steden waren immers zo scherp dat de minstgegoeden, de ontevreden, de arbeiders der lakenindustrie in de eerste plaats, niet konden nalaten van de buitengewone omstandigheden — het verschijnen van het Gentse leger — gebruik te maken om te beproeven hun lot te verbeteren.

Gezien het opzet der opstandelingen — het winnen van bondgenoten — is het duidelijk dat de route die de Gentse benden nemen, wanneer ze zich op 11 September, onder de leiding van Jan Yoens, langs Deinze, Kortrijk en Menen naar Ieper begeven, niet toevallig is gekozen. Het kon de Gentenaars immers niet onbekend gebleven zijn dat brede volkslagen, te Ieper, om velerlei redenen ontevreden waren en slechts een gunstig ogenblik afwachten om hun eisen met geweld te doen inwilligen en dat de orde te Ieper slechts « met scaerpe wet ende groote justicie » ⁶⁰ bewaard bleef.

De oorzaken van die ontevredenheid te Ieper waren velerlei: de centraliserende politiek van Lodewijk van Male had er meer dan elders succesgekend: de politieke autonomie der stad was fel beperkt geworden ten gevolge van de interventie van grafelijke commissarissen bij het hernieuwen der schepenbanken ⁶¹; zoals te Gent hadden in de voorgaande jaren betwistingen betreffende de privilegiën, die Ieper

(56) J. VUYLSTEKE: *Rekeningen*, p. 115; de *Notae Gandavenses* (M.G.H.; SS XXV, pp. 584-586) vermelden Jan Yoens, Clays van Lippenhove, Jan de Winter, Gillis vander Houven en Jan Perneel als de vijf hoofdmannen. De eerste vier komen in de stadsrekeningen werkelijk voor (pp. 126-127); een zelfde vergoeding is allen uitgekeerd en allen beschikken over een lijfwacht van - knapen. Waarschijnlijk is Jan Perneel een vergissing en dient deze naam vervangen te worden door Jan de Drussate, die een zelfde vergoeding ontvangt en eveneens over een lijfwacht van 6 knapen beschikt.

(57) *Chronicon comitum Flandrensium* (Corpus Chronicorum Flandriæ, I, uitg. J.J. DE SMET, Brussel 1837, C.R.H. in-4°), pp. 235-236; cf. *Recesse und andere Akten der Hansetage*, II, p. 226.

(58) FROISSART: *Chroniques*, IX, p. 186.

(59) *Chronique rimée*: vers 256; O. VAN DIXMUDE, *op. cit.*: p. 2; FROISSART: *Chroniques*, IX, p. 187: « S'est bon que nous alons deviers yaulx et si fort que, bellement ou laidement il soient de notre accord. »

(60) O. VAN DIXMUDE: *op. cit.*: p. 1.

(61) A. VANDENPEEREBOOM: *Ypriana*, Brugge, 1878-1883, VII p. 229 en vlg.

beweerde te bezitten, tot moeilijkheden aanleiding gegeven⁶²; bovenal heerste onrust onder het gemeen dat leed onder een economische crisis, waarvoor het de plaatselijke magistraat, de grafelijke politiek, zijn politieke onmondigheid verantwoordelijk hield⁶³. Herhaaldelijk waren in de voorgaande jaren wevers en volders in opstand gekomen. A priori mochten de Gentenaren — wat ook hun specifiek Gentse verzuchtingen waren — zeker zijn te Ieper door het gemeen als bevrijders te worden begroet.

Wanneer zij dan ook, de 17^e September⁶⁴, voor de stad verschenen, trachtten enkel de zich in de stad bevindende grafelijke troepen weerstand te bieden, bijgestaan door een aantal gegoede burgers, die, wanneer de Gentse benden de toegang tot de stad forceerden, gezamenlijk de wijk namen⁶⁵.

Ingevolge het tekort aan gegevens voor Ieper is het moeilijk de feiten te reconstrueren die zich tijdens het verblijf van de Gentse benden aldaar, tussen 17 en 23 September, hebben voorgedaan; wellicht is het beleid der stad in handen genomen door elementen, op wie de Gentenaars meenden te kunnen vertrouwen⁶⁶. Terwijl de bezittingen van gevluchte partijgangers van Lodewijk van Male geplunderd werden, hun huizen vernield en de in de gevangenis opgesloten bevrijd werden, hebben Gentse benden zich de onderwerping van het Westland verzekerd⁶⁷.

De 23e tenslotte verlieten zij Ieper en begaven zich langs Diksmuide in de richting van Brugge⁶⁸. Naarmate de troebelen te Gent tot een

(62) A. VANDENPEEREBOOM: *Varia Ypriensa. I. Ypres et Warneton. Conflit de jurisdiction au XVe siècle*, Bruges, 1884: klacht van Ieper in 1371. « Dits de grief ende quets dat de stede van Ypre ende hare poorters hebben van den ghonen dat mense indaghen wille van faiten buten ghevalen daer lyf om ligghen mach... Ende mits dat men den vors., porters vander steide van Ypre in corten tide deise costume ende usage heeft ghewillen breiken ende verminderen bi enighen heeren ende officiers... ». (Gedateerd door E. DE SAGER in zijn *Notice sur les archives communales d'Ypres et documents pour servir à l'histoire de Flandre du XIIIe au XVIe siècles*, Ypres 1898).

(63) Ongetwijfeld bezaten de wevers en volders in 1359 niet meer het recht zelf vangers en dekens aan te stellen (cf. G. ESPINAS-H. PIRENNE: *Recueil*, III, pp. 781-786). In 1370 evenmin, wanneer het plan uitlekt van een wapeninghe waarvan de bedoeling was: « Pauwelse van Paesschendale die een gouverneur es inde bate van mijn heere van den weveambachte » om het leven te brengen (E. DE SAGER: *op. cit.*: pp. 43-48). Niets wijst er op dat die toestand nadien veranderd is.

(64) *Chronique rimée*: verzen 271-272.

(65) *Chronique rimée*: verzen 290-291; *Istorie et croniques de Flandres*, uitgeg. door KERVILN DE LETTENHOVE, Brussel 1879-1880 (C.R.H. in-4°), II, pp. 227-228.

(66) Volgens A. VANDENPEEREBOOM: *Ypriana*, VII p. 252, noot 1, zouden Jacop van der Berst, Jan Stier, Salomon van der Leene, Jan Copin Butelier en François van Ghilthuis de persoonlijkheden geweest zijn, die het meest op de voorgrond traden, cf. O. VAN DIXMUDE: *op. cit.*, p. 3.

(67) *Rijmkroniek van Vlaenderen* (Corpus Chronicorum Flandriae, uitg. J. DE SMET, Brussel, 1837, C.R.H., in-4°) VI, verzen 9188-9213; *Chronique rimée*, verzen 312-320: O. VAN DIXMUDE: *op. cit.*, p. 3.

(68) *Chronique rimée*: verzen 340-346.

openlijk verzet waren uitgegroeid en de opstandelingen hun revolutionerende ommegang waren begonnen, had de spanning te Brugge tussen de verschillende groepen van de bevolking zulke dreigende vormen aangenomen dat een aantal poorters en schepenen slechts aan vluchten schijnt gedacht te hebben⁶⁹, en weergekeerd, in de hoop het conflict in der minne te schikken, bestendig contact hebben gezocht én met de graaf én met de opstandelingen⁷⁰: zij gingen zelfs zo ver — waarschijnlijk met goedvinden van Lodewijk van Male — de bestraffing te beloven van al wie inbreuk mocht gepleegd hebben op de Gentse privilegiën⁷¹. De onverzoenlijke houding der opstandelingen en de te Brugge zelf uitbrekende troebelen, waar wevers en een aantal niet gespecificeerde ambachten weigerden wapens tegen de opstandelingen op te nemen en een der leiders van de anti-Gentse partij vermoordden, deed ook deze besprekingen afspringen. Daarop verlieten een groot aantal poorters de stad om de graaf te Dendermonde te vervoegen⁷².

Uit het relaas der gebeurtenissen blijkt dat, evenals te Ieper, te Brugge het gemeen de opstandelingen gunstig gezind was, hen als bondgenoten begroette en hen, wanneer ze voor Brugge verschenen, geredelijk tot de stad toelieten, terwijl de meer gegoede klassen zich langs de zijde van Lodewijk van Male schaarden⁷³ of zich goedschiks kwaadschiks aan de voortaan door het gemeen geleide politiek moesten onderwerpen.

Als te Ieper werd de Brugse politiek daarop op de Gentse afgestemd: begin October doorliepen Gentse, Ieperse en Brugse benden de Reiestad⁷⁴ en drongen het platteland en de kleine steden de anti-grafelijke politiek op; Brugse gewapende troepen vergezelden de Gentnaars en Ieperlingen langs Gent — waar gedurende een aantal dagen de huizen van gevluchte partijgangsters van Lodewijk van Male geplunderd en vernield werden⁷⁵ — naar het belegerde Oudenaarde, een der laatste centra, waar het grafelijk gezag zich handhaafde⁷⁶.

(69) *Chronique rimée*: verzen 334-337.

(70) L. GILLIODTS-VAN SEVEREN: *Inventaire*, II, p. 372.

(71) *Chronique rimée*: verzen 340-346.

(72) *Chronique rimée*: verzen 394-395 en 401-405; cf. *Recesse und andere Akten der Hansetage*, II, p. 215: « Dar na, do de 3 stede unde de van den Vryen mid groter mankracht vor Aldenart leghen, unde de olden borghermeyste unde schepenen van Brugghe dat mesten deel van anxsten ut Brugghe weken weren, to volghen de dem greven ».

(73) FROISSART, *Chroniques*, IX, pp. 204-205: « Chil bourgeois s'escusèrent et dissent, et vérités estoit, que ce n'avoit pas esté leur coupe, mais la couppe des menus mestiers de Bruges, qui se voloient prendre et mesler à iaulx. quant Jehan Lion vint devant Bruges ».

(74) Op 1 October werden zij te Sluis gesignaleerd cf. *Bijdragen tot de Oudheidkunde en Geschiedenis, inzonderheid van Zeeuwsch Vlaanderen*, uitg. H.Q. Janssen-J.H. Van Dale, Middelburg, 1856-1863, I, pp. 177-178; op 4 October te Damme, Aardenburg en Sluis, cf. *Chronique rimée*, verzen 489-491.

(75) *Note Gandavenses*: « Eodem tempore intraverunt Gandenses cum Brugen-sibus, Yprensibus et quam plurimis aliis et fregerunt hospicia exeuntium per totam villam »; cf. *Istore et croniques*, II, p. 226.

(76) *Chronique rimée*: verzen 540-542.

In de vorige bladzijden is steeds sprake geweest van « de Gentse gemeenschap » of van « brede lagen der Gentse bevolking ». Nochtans, ook te Gent zelf sympathiseerden blijkbaar een aantal burgers met Lodewijk van Male. Waren dan te Gent de verhoudingen misschien dezelfde als te Brugge en te Ieper, m.a.w. heeft ook de Gentse poorterie in haar quasi totaliteit partij voor de graaf gekozen?

Ongetwijfeld hebben een aantal Gentse burgers de stad verlaten en stelling gekozen voor Lodewijk van Male; zo onder meer een aantal volders, wier houding bepaald werd door de wijze, waarop zij sedert 1360 aan de rest van de Gentse gemeenschap ondergeschikt waren gemaakt. Vast staat echter, dat een groot aantal poorters — en sommigen als o.m. Heinric van Adeghem en Willem van der Most, leden van het tweede Gentse schependom van 1379, Jacob van Ravenscoot, Pieter ser Symoens, Symoen ser Sanders en Symoen van der Zickelen, schepenen in 1380, Symoen van Vaernewyc, Symoen Braem, Jan de Jonghe en Jan Haec, schepenen in 1381, Goesin Mulaert, Jacob en Willem van den Pitte, schepenen in 1382, behorend tot de meest aanzienlijke Gentse families — een actieve rol in het verzet tegen Lodewijk van Male gespeeld hebben; dat blijkt reeds uit het feit dat de traditionele verdeling van de Gentse schepenbanken onder de poorterie, de kleine neringen en de weverij niet gewijzigd is worden, dat elk jaar bijgevolg meerdere poorters bereid zijn gevonden het ambt van schepenen te vervullen, d.w.z. deel uit te maken van een magistraat in openlijk verzet tegen de vorst; dat blijkt ook uit het feit dat onder de hoofdmannen en dekens, die de in volgende maanden de revolutionnaire politiek geleid hebben, de poorters ruim vertegenwoordigd waren ⁷⁷.

De houding van deze gegoede lieden werd ingegeven door politieke motieven: zij verzetten zich tegen de autoritaire, centraliserende politiek van de graaf, zij eisten eerbiediging der stedelijke privilegiën ⁷⁸, zij eisten medezeggenschap in het bestuur van het graafschap, wat zij, in schijn althans, in December 1379 bekwamen, wanneer Lodewijk van Male instemde in de oprichting van een permanente bijzondere rechtbank, de inqueste, waarin, naast een door een graaf aan te duiden voorzitter, uitsluitend vertegenwoordigers der drie grote steden zitting zouden hebben en waar vonnis zou geveld worden, in naam van de steeds zo vage « privilegiën ende vrijheden » over « de ghone die

(77) Bv. eind 1381 begin 1382, wanneer Gent langs alle zijden door grafelijke troepen belegerd wordt en de ineerstorting van het verzet nog slechts een kwestie van dagen schijnt, bestaat de revolutionnaire magistraat, naast de twee schepenbanken, uit de poorters Filips van Artevelde, Sanders van Vaernewijc en Raes van de Voorde, de schipper Jan de Hert en de wever Jan Herman. Als dekens fungeren op dat ogenblik voor de poorters Jacob de Rike, voor de neringen Pieter vanden Bossche en voor de wevers Lieven de Maech, m.a.w. de helft van de leiders van het verzet behoort tot de gegoede klasse!

(78) FROISSART: *Chroniques* IX, p. 170: « pour telles incidenses que de fosseurs de Bruges qui fosser voloient sur l'iretage de ciaux de Gand, et pour tels choses samblables dont on voloit ou pooit de force blecier les franchisses de Gand, souffroient li rice homme et li sage de Gaind à courir parmi la ville et sus le país celle pendaille et ribaudaille que on nommoit les blancs capprons ». Cf. *Istore et croniques*, II, p. 183: *Chronique rimée*: verzen 224-236.

hem vordane mesureren souden⁷⁹», waarbij in de eerste plaats aan 's graven officieren, die men verantwoordelijk hield voor de noodlottige grafelijke politiek, is gedacht⁸⁰.

Waarom de poorteriej te Brugge en te Ieper, waar zij in haar overgrote meerderheid graafgezind was, geen gelijkaardige houding aannam, waarom ook zij geen medezeggenschap opeiste, dient door de interne stedelijke verhoudingen aldaar verklaard: tegen de revolutionaire beweging, waardoor het gemeen een einde stelde aan het terreurregime van de door Lodewijk van Male begunstigde gegoede klassen, het overwicht in de stedelijke politiek ontnam, zocht diezelfde gegoede klasse steun bij de graaf, haar bondgenoot.

(79) J. VUYLSTEKE: *Rekeningen*: pp. 441-445.

(80) *Chronique rimée*: verzen 728-734; *Istore et croniques*, II, p. 232; De gewezen kanselier van Vlaanderen, Seger van Beke, een der meest vooraanstaande leden van 's graven raad wordt voor eeuwig uit het graafschap verbannen. [Cf. J. GILLISSEN: *Les légistes en Flandre aux XIIIe et XIVe siècles*, in Hand. Kon. Com. voor uit. oude wet., dl. XV, afl. 3, 1939]. Sporen van de vervanging van de baljuws van Aalst, Oudenaarde, Brugge en het Brugse Vrije, Damme, Hoeke, Deinze, Petegem, Drongen, Eeklo, Kaprijke, Lembeke, Gent, Yzendyke, Nieuwpoort, Ninove en Ieper zijn bewaard gebleven, cf. H. NELIS: *Chambres des comptes de Flandre et de Brabant. Inventaire des comptes en rouleaux*, Brussel, 1914.